

РЕЦЕНЗИЯ

на

дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“

Рецензент: Проф. д-р Любчо Варамезов, катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Автор на дисертационния труд: Нели Иванова Килиджийска, редовен докторант към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Тема на дисертационния труд: „Управление на иновативното поведение на персонала в индустриалните предприятия“

Основание за написване на рецензията: Заповед №1267/18.12.2017 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов, с която е утвърден съставът на Научното жури

I. Общо представяне на дисертационния труд

Предложеният за рецензиране дисертационен труд е с широк **предмет** на изследване: „управленските аспекти на иновативното поведение на персонала, основните проблемни области и възможностите за неговото усъвършенстване и използване като средство за подобряване на трудовото представяне, повишаване ефективността на индустриалните предприятия и осигуряване на конкурентни предимства“. Общият обем на дисертационния труд е 287 стр. и включва списък на таблиците, списък на фигурите, увод, три основни части (глави I, II и III), заключение, използвани източници и приложения. Обемът отговаря на и дори надхвърля общоприетите изисквания за обем на подобен род научно изследване. Основните части на дисертационния труд са съразмерни, взаимно свързани и разработени в логическа последователност. В текста са включени голям брой

фигури (41 бр.) и таблици (17 бр.). Докторантът е посочил общо 89 броя използвани източници, свързани с темата на дисертационния труд и структурирани както следва: на латиница (9 бр.); на руски (12 бр.); на български (51 бр.); Интернет източници (17 бр.). В края на дисертационния труд, на 64 страници, са поместени множество приложения, като по този начин се олекотява изложението в основните части.

Сполучливата формулировка на темата на дисертационния труд улеснява неговото структуриране и развитие на идеите на докторанта. Методологията на научното изследване включва традиционни, широкоприлагани в научноизследователската дейност научни подходи и методи (системен, исторически, структурен, индуктивен, дедуктивен, метод на анализа и синтеза, дескриптивен, сравнителен, графичен, контент-анализ и др.).

Извън обхвата на изследването остават организационните и финансовите аспекти на управлението на иновативното поведение на персонала.

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати и е доказателство за притежаваните от автора теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Неговият вид и обем отговарят на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Изборният за изследване проблем пряко кореспондира с важния за всеки стопански субект въпрос за конкурентоспособността. Изграждането на иновативно поведение на персонала и неговото адекватно управление са солидна предпоставка за постигане на висока иновационна активност и пазарен успех, на фирмена конкурентоспособност и растеж. В този смисъл темата на дисертационния труд е актуална, с научна и практическа значимост. Проблемът за иновативното поведение на персонала и неговото управление е слабо проучен и присъства фрагментарно в научното пространство. Коректно е да се отбележи, че изследване, чийто предмет

са управленските аспекти на иновативното поведение на персонала в българските индустриални предприятия, досега не е провеждано. В този смисъл оригиналността, актуалността, теоретичната и практическата значимост на разработката следва да бъдат високо оценени.

Авторът е избрал класическа структура на дисертационния труд с три основни части. Във **увода** той обосновава актуалността на темата, дефинира обекта на изследване и посочва мотивите за неговия избор – значимостта на отрасъла за развитието на националната икономика, иновативния му характер и др. Макар че са сравнително добре изведени, формулировките на обекта, предмета, тезата, основната цел и задачите на научното изследване се нуждаят от допълнително осмисляне и прецизиране. Например, предметът на изследване е изведен в твърде широки граници. Тезата, която се застъпва, е че предприятията могат да придобият конкурентни предимства чрез правилно управление на иновативното поведение на персонала. Изведени са и редица ограничения, които очертават концептуалната рамка на цялостното научно изследване.

Глава **първа** има подчертано теоретичен характер. Авторът, въз основа на извършен преглед на литературни източници, последователно изяснява основни понятия като „иновационен потенциал на личността“, „иновационен потенциал на персонала“, „иновативно поведение на персонала“ и др. Както ще отбележа после, авторските дефиниции на някои от посочените основополагащи понятия имат характер на научни приноси. Подробно са разгледани различни фактори, извън и в средата на предприятието, които влияят върху процеса на управление на иновативното поведение на персонала. За формирането на иновативно поведение на персонала ключово значение придобиват неговото мотивиране и стимулиране. В този смисъл оценявам като целесъобразно решението на автора да отдели внимание на различните политики и механизми за повишаване на мотивацията на заетите и стимулиране на тяхното иновативно поведение, както и на иновационната култура, т.е. на „онази „невидима“ сила, която може да спомогне на предприятието да „надскочи“ в пъти своите възможности“.

Втора глава има методологичен, емпиричен и аналитичен характер. В нея са описани методико-организационните аспекти и етапите на емпиричното проучване, представени и анализирани са неговите резултати и са очертани основните проблемни области в управлението на иновативното поведение на персонала. В тази част авторът прави подробна характеристика на обекта на изследване, описва състоянието и извежда тенденциите в неговото развитие. Въз основа на разработен методологичен инструментариум анализира и оценява иновационната ориентация и фирмената култура на проучваните предприятия, както и иновативното поведение на персонала. Специално място в тази глава заемат изследването на управлението на иновативното поведение на персонала. Тук докторантът анализира и оценява иновативните практики в управлението на персонала, прилаганите системи и механизми за неговото управление и др. Дефинирането на основните проблемни области в управлението на иновативното поведение на персонала в проучваните предприятия е демонстрация на изследователските и аналитичните способности на автора.

В глава **трета** са разгледани възможностите за усъвършенстване управлението на иновативното поведение на персонала в проучваните предприятия. Оценявам като правилен подхода на докторанта първо да се спере на условията и предпоставките за формиране на устойчиво иновативно поведение на персонала, тъй като тяхното наличие или липса определя и възможностите за неговото изграждане. В тази част авторът представя разработения от него модел за управление на иновативното поведение на персонала, фокусиран върху организационните и личностните механизми за въздействие. Централно място в тази част заема концептуализирането на ефектите от управлението на иновативното поведение на персонала по веригата „иновационен потенциал – иновационна култура – иновативно поведение – трудово представяне – фирмени резултати“.

Всяка от трите основни части на дисертационния труд завършва с изводи.

В **заключението** на дисертационния труд докторантът прави обобщение на постигнатите резултати, които потвърждават формулираната изследователска теза.

Тук са изведени и редица препоръки, като не става ясно към кого са насочени тези препоръки и да какво ще доведе тяхното евентуално изпълнение. Освен това, те звучат прекалено общо и не на място.

При разработването на дисертационния труд авторът е спазил правилата на научната етика. Литературните източници са цитирани коректно.

Заедно с дисертационния труд Нели Килиджийска е представила, според изискванията, и автореферат. Той е разработен съгласно обичайната практика, синтезирано и достоверно отразява постиженията на дисертационния труд и съдържа справка за научните и научно-приложните приноси.

По дисертационния труд Нели Килиджийска е представила и списък с публикации, който включва общо 5 заглавия (студия, две статии и два доклада), от които 4 са самостоятелни разработки. Те са свързани с темата на дисертационния труд и отразяват отделни важни аспекти от работата върху нея. Представянето на отделни части от дисертационния труд на различни форуми у нас допринасят за тяхното разпространение сред академичната общност и заинтересованите специалисти от практиката. Публикациите са достатъчни в количествено и качествено отношение и отговарят на изискванията на ППЗРАС в СА.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Както бе отбелязано по-горе, дисертационният труд на Нели Килиджийска е оригинална разработка по един актуален и значим за индустриалните предприятия проблем. По мое виждане приносите, които той съдържа, макар и с известни условности, могат да се сведат до следното:

Първо, разширени и обогатени са съдържанията на понятията „иновационен потенциал на личността“ и „иновативно поведение на персонала“.

Второ, идентифицирани са основните проблемни области в управлението на иновативното поведение на персонала на проучваните предприятия.

Трето, разработен е концептуален модел за управление на иновативното поведение на персонала.

Приемам претенциите на автора за приноси при дефинирането на управлението на иновативното поведение на персонала, при идентифицирането на условия и предпоставки за стимулирането на иновативното поведение на персонала, както и посоченият в Справката принос №5 за необосновани и неоснователни.

Не са посочени доказателства, че научните постижения на автора са намерили отзвук и признание в специализираната научна литература и практиката.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Общата ми оценка за качествата на дисертационния труд е положителна. Наред с това обаче мога да посоча някои пропуски, както и да направя критични бележки и препоръки:

1) Както вече отбелязах, докторантът прави преглед, обзор, но не и задълбочен, критичен анализ на различните теоретични постановки, на вижданията на отделните автори по разглежданата проблематика. В този смисъл изводите и обобщенията, които тя извежда в края на първа глава, „олекват“. Като цяло нейната позиция по различните аспекти на теоретичното изследване не е или е слабо изразена.

2) В редица случаи докторантът прави твърдения, без да са представени нужните доказателства, както и такива, които будят недоумение. Например твърденията, че „разработването и внедряването на иновационни изменения е в плановете на голяма част от проучваните предприятия“ (с. 96), че „иновативното поведение на персонала в значителна степен влияе върху конкурентната способност на индустриалните предприятия“ (извод в края на глава първа, с.74); че „иновационната проблематика се очертава като сравнително ново поле за изследване...“ (с.33) и др.

3) Мястото на препоръките, които авторът прави на с. 207-209, не е в заключението. **Въпрос:** към кого са насочени тези препоръки и какъв резултат се очаква от тяхното изпълнение?

4) Докторантът трябва да работи още върху своя научен изказ.

V. **Обобщено заключение и становище**

Представеният за рецензиране дисертационен труд на тема „Управление на иновативното поведение на персонала в индустриалните предприятия” е оригинално научно изследване, със значими за теорията и практиката резултати.

Считам, че представеният от докторант Килиджийска дисертационен труд по своя обем, структура, актуалност, практическа значимост и научна стойност отговаря на изискванията на ЗРАСРБ за присъждане на образователната и научна степен „доктор”. Всичко това ми дава достатъчни основания да заявя своя **положителен** вот и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят със своя глас присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Нели Иванова Килиджийска по професионално направление 3.8. Икономика.

Свищов,
30.01.2018.

Рецензент:.....
(проф. д-р Л. Варамезов)